

(reportáž z nového pořadu Milana Dvořáka a Věry Slunéčkové)

Trošku podivný název článku, říkáte si? Jistě, ještě podivnější byla doba, o níž se 6. května 2010 v kavárně Caféidoskop zpívalo a hrálo. O té době psal a zpíval **Alexander Galič**, a to již podruhé v interpretaci

Milana Dvořáka a Věry Slunéčkové

. Prvním pořadem byl a stále je

Kadiš,

díky kterému jsem vůbec poznal, kdo Alexander Galič byl.

Milan Dvořák přeložil básně, písňové texty a prózu Alexandra Galiče, které v roce 2002 vyšly pod názvem **Kadiš, písně, básně, prózy**.

Páteří nového pořadu byla próza **Generální zkouška**. Galič v ní vypráví o zkoušce své nové hry *Matrosskaja tišina*, kdy zkouška sloužila jen jako platforma pro zákaz hry. Název hry není přeložen, protože tak se jmenuje jedna moskevská věznice. V té době již nebylo jen tak možné autora zatknout a zavraždit, jak to bylo běžné v éře masového vraha Stalina. Chruščov roce 1956 nazval Stalina kultem, aby o pár let později režim odklidil Chruščova a nepohodlné likvidoval zákazy či umístěním ve vězení, v psychiatrické léčebně, či jim přikázal opustit zem, kde se narodili.

Příběh zakázané hry byl motivem, od něhož se odvíjí řada Galičových vzpomínek. Milan Dvořák společně s Věrou Slunéčkovou vybrali několik epizod z Generální zkoušky a spojili je s

Galičovými básněmi a písněmi.

Úvodem zněla báseň s názvem *Kapitola* napsaná ve stavu značně podroušeném, tvořící autorský vstup. Zčásti zpívaná báseň končí veršem: A strach mějte vždycky jen z jednoho z vás co řekne: „Já vím, jak na to“. Tomu řekněte, že vám nestoudně lže, že vůbec neví, jak na to. Jak stále je to aktuální!

Poté zněla první část Generální zkoušky a diváci „dešifrovali“ název pořadu. Hlavními postavami na zkoušce byly totiž dvě ženy z různých stupňů stranických orgánů, jedna v šatech lahvové barvy a druhá v šatech cihlové barvy.

Divadlo poznamenalo Galiče od dětství. V bytě jeho rodičů četli v roce 1926 významní herci z Moskevského akademického divadla (MCHAT) v čele se slavným Vasilijem Ivanovičem Kačalovem úryvky z Puškinova Borise Godunova. Kačalova obdivoval i Karel Čapek, když „Moskevští“ přijeli v roce 1922 do Prahy. Galič se ve svých 16 letech dostal ke studiu herectví na vysoké škole. Příjímáckou zkoušku, které byl věnován první čtený úryvek, konal u slavného Konstantina Sergejeviče Stanislavského, spoluzakladatele MCHAT. V roce 1935 zbývaly Stanislavskému jen 3 roky života a byl těžce nemocen. O významu a zejména o otroctvé a nesmyslné aplikaci Stanislavského metody by mohla být napsána řada knih. Důležité ale je, Galič byl přijat a v podstatě bylo rozhodnuto o jeho dalším životě. V písni *Valčík jeho veličenstva* v podání Milana Dvořáka popisuje nejen pověstné pití vodky ve třech. Alkohol byl a ještě je synonymem pro zapomnění na realitu. Ti, kteří se složí na vodku, slovy Galiče, spí pod hvězdnatou oblohou a zástupci moci nespí, jsou ještě na nohou. Vždyť „tatíček“ Stalin s oblibou pracoval v noci.

V písni *Na smrt Borise Pasternaka* je vyjádřen postoj diktatury k osobám, které jsou na Olympu v okolním světě, ale když doma zemřou, je kolem ticho, nebo jediná stručná zpráva v tisku, jak tomu bylo v případě úmrtí génia a nositele Nobelovy ceny Borise Pasternaka. Na rozdíl od jiných, kteří zemřeli v lágru či hladu „na to že umřel ve své posteli, jsme tak hrdí, my malé svině. V Generální zkoušce je řada vzpomínek, mimo jiné i na dívku Liu Kantorovičovou. Lia byla nejhezčí dívkou na kluzišti na Patriarchových rybnících. Hrála tam hudba a hrála i starý valčík *Na Mandžuských pahorcích*, jehož motivy použil Galič v básni *Na paměť Michaila Zoščenka*, jednoho z největších světových humoristů. Lia byla pozvána na představení hry *Město na úsvitu* o hrdinných komsomolcích. Tehdy byl ještě Galič mladičkým a zamilovaným komsomolcem, jako v té době tisíce mladých. Jenže Lia, přestože mladá, nadšení nesdílela. Zmizela a za války

jako zdravotní sestra padla a jak píše Galič, před smrtí řekla něco velmi prostého, žádné „Sláva Stalinovi!“ Galič věnoval své lásce a vzpomínce na chvíle před válkou na kluzišti píseň, kterou přednesl Milan Dvořák. Příběh o lásce k dívce jménem Lia byl přerušován dalšími písněmi a básněmi. Básně

Silvestrovská fantazie

vypráví o „veselé soudružské zábavě“, kdy opilý plukovník říká: „Žádám vás soudruhu, když jste sám na to nepřišel dřív, dyť jste umělec, soudruhu, pobavte nám kolektiv.“ Venku ale padal bílý čistý sníh.

V písni *Sopotský festival v srpnu 1969* se zpívá o mládí, naději, ale kdy šepot v Sopotech i v Praze přehluší těžký krok v holínkách. V písni *Báseň o věčném ohni*

jsou mrtví z Osvětimi, jimž na cestu do plynu hrála lágrová kapela starou židovskou píseň Tumbalajka, mrtví polští vojáci padlí v bitvě o Monte Casino, i ti další mrtví. O těch se zpívá: Na březích Kamy a na březích Obu, žádné kytice růží se nekladou k hrobům, jsou jen místo věčného ohně v té zemi štosy klád, štosy klád, štosy klád odvětvených.

A tak zněly další písně o tom, jak se šéf zlískal a dostal infarkt, něžná *Píseň o štěstí*, kdy je třeba najít na ulici alespoň jednu kopejku, či další ze série písní na jednotnou melodii o *Klimu Kolomyjcevoj*

i, který tentokrát četl referát jako matka a žena na shromáždění obránců míru. Syndrom strachu a stáda, vyjádřený například i ve zfilmované povídce Karla Michala Bílá paní, je mezinárodní. Kolomyjceva všichni za projev pochválili, neboť měl třídní cítění.

Mezitím plul dál příběh Generální zkoušky. Slyšeli jsme vyprávění o válečném divadle v městě Groznyj, kdy se zastřelil manžel Galičovy nenaplněné lásky, Čečenec, jemuž bylo uloženo pochytat v okolí Grozného Čečence, kteří se vyhýbali vojenské válečné službě.

Zaznělo i téma židovství, které se u Galiče objevilo až později. Věra Slunéčková v písni *Výstrah a* zpívala o Židech, pro něž je zbytečné šít si fraky, protože místo Synodu a Senátu je pro ně dost místa v Butyrkách a Solovkách, tedy ve vězení a v prvním velkém sovětském koncentráku.

Galič nevydržel hloupost Lahvové, kterou nazval nahlas nánou pitomou. Ta mu pak vysvětlila, že jeho hra je vlastně o tom, že válku vyhráli Židé. Číšel z ní pověstný ruský antisemitismus, heslo „bij židáky-zachraň Rusko!“, ale již bez pogromů, deportací a poprav, zejména po šestidenní válce v roce 1967 s vlnou židovské emigrace. Ta primitivní nána vyjádřila zcela nepokrytě oficiálně antisemitský postoj, který odsuzoval Židy, že bez odporu kráčeli s celými rodinami před popravčí čety a do plynu. O kořenech židovského tématu v díle Galiče není třeba přemýšlet.

Galiče vylučoval z Svazu spisovatelů kdysi slavný sovětský dramatik Alexej Arbuzov. Kdo si dnes vzpomene na jeho hru o hrdinných komsomolcích stěhujících krácející bagr do Bratska s názvem Irkutská historie? Arbuzov se divil, jak může Galič psát v básni *Oblaka* o dvaceti letech v lágru, když nebyl zavřený? V reakci Arbuzova se odráží celá psychika těch, kteří pluli s proudem, přežili v pohodlí a skutečnost, že někdo, kdo sám netrpěl, bere na sebe cizí bolest, nechápou.

Dozněly poslední sloky básní a písní, dozněla poslední část z Generální zkoušky. Seděli jsme tiše. V zádech mrazilo a jakýkoli přídavek k tomu nádhernému pořadu by byl rušivý. Na závěr cituji verše z básně *Sto první žalm*: A přece zas jdu, mně to nedá, ač vím, že jen žal je můj druh. Já dobrého boha jdu hledat. Ach, kéž mi v tom dopomůže bůh.